<http://doi.org/10.17721/1728-2721.2019.73.9>
УДК 502.172:372(477+498)

В. Гетьман, канд. геогр. наук, доц.
Державна екологічна академія Мінприроди, Київ, Україна

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК "ВЕРХОВИНСЬКИЙ": ПРИРОДНІ ТА ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ ЦІННОСТІ

Наслідком постійно зростаючого глобального антропогенного впливу стало планетарне явище фрагментації (інсуляризації) природних ландшафтів. Одним із відносно збережених природних різноманіть є ділянки національного природного парку "Верховинський".

Національний природний парк "Верховинський" – надзвичайно важливий осередок природного і культурного різноманіття України. Біотична своєрідність, унікальність його території значною мірою визначена місцевим ландшафтним різноманіттям.

Аналізуються природні особливості національного парку, а також, у міру можливого обсягу статті, – незвичайно багаті ландшафтно-рекреаційні ресурси (гуманістичні, історико-культурні тощо) його території.

Ключові слова: національний природний парк, ландшафтно-рекреаційні ресурси, флора, фауна.

Основою для збереження екологічної рівноваги та раціонального використання природних ландшафтів є формування системи природоохоронних територій та об'єктів. В Українських Карпатах їх організації приділяється значна увага. Тут на значних площах (до 35 тис. га) природно розвиваються корінні ліси (праліси), збережено ареали ведмеда, оленя, вовка і багатьох рідкісних видів рослин. Відтак природні екосистеми Українських Карпат у природно-заповідному фонді України займають доволі високу частку площ (12,2 % від площі регіону) [3].

Постановка проблеми. В Українських Карпатах, у верхів'ях Чорного та Білого Черемошів, височіють гори Чивчини і Гриняви, де збереглися найменш антропогенно змінені ландшафти, які відіграють основну роль у формуванні водного режиму річок, стабілізації клімату регіону. Це найбільш віддалені ("глухі") в Україні місця Карпат, на межі України з Румунією.

З метою забезпечення охорони природи та збереження біорізноманіття й цілісності природних комплексів Чивчинських і Гринявських гір Указом Президента від 22 січня 2010 р. у найбільш гірській частині Верховинського району Івано-Франківської області було створено національний природний парк (НПП) "Верховинський" площею 12022,9 га. Із цієї площі 9131,1 га вилучено з господарського користування на землях державного підприємства "Верховинське лісове господарство" та 2891,8 га – державного підприємства "Гринявське лісове господарство". Тобто вся територія передана парку (адміністрації) у постійне користування (що не так часто зустрічається у практиці природно-заповідної справи).

Виклад основного матеріалу. Відпочиваючи на Верховинщині, Михайло Коцюбинський у своїх листах писав про цей край: "... Якби ви знали, який це дивовижний, майже казковий куточок, з густозеленими горами, з вічно шумливими гірськими ріками, чистий і свіжий наче вчора народився. ... звичай гуцулів-номадів, які проводять усе літо зі своїми стадами на вершинах гір, настільки своєрідні й барвисті, що почуваєш себе перенесеним у якийсь новий, незнаний світ... Якби Ви знали, яка тут велична природа, який цікавий народ гуцули, з багатою, своєрідною психікою, з буйною фантазією, дивними звичаями і мовою..." [5].

Територія НПП "Верховинський" знаходиться на основному вододілі Українських Карпат і охоплює найвищі вершини Чивчино-Гринявських гір. Оскільки парк має спільну з Карпатським НПП границю, це дало можливість об'єднати в єдину мережу природні території гірської частини Івано-Франківської області і загалом Карпатського регіону України.

Геологічна будова території НПП "Верховинський" найскладніша в Карпатах: тут на невеликій території ско-

нцентровано всі основні геотектонічні структури регіону. У Чивчинах було плейстоценове зледеніння, яке мало каровий характер. На південно-західних схилах найвищих вершин збереглися циркоподібні заглибини гляціального походження (але постійних озер немає).

У геоморфологічному відношенні територія НПП "Верховинський" неоднорідна. Тут можна виділити чотири райони: Чорногірський хребет, Гринявські гори, Чивчинські гори і Верховинське пониження (Гуцульська Верховина).

Чивчинські гори є орографічним продовженням Чорногірського хребта. Головний їх гребінь проходить через вершини Будийовська-Велика (1677 м), Чивчин (1766 м), Лостун (1653 м), Команова (1731 м), Гнятєса (1759 м). Більша частина Чивчинського хребта входить до заповідної зони НПП "Верховинський". Загалом, більшість дослідників, які вивчали флору Українських Карпат, зокрема ендемізм її представників, відносять Чивчинські гори до регіонів, найбагатших на ендеміки.

Гринявські гори займають межиріччя Чорного і Білого Черемошів. Хребет простягається майже в меридіональному напрямку. Західний схил Гриняв короткий і крутий та обмежується глибокою вузькою долиною Чорного Черемошу. Східний, навпаки, пологий і низький, розчленований численними долинами лівих допливів Білого Черемошу. Найбільшою з них є долина р. Пробійна, де розташоване с. Гринява. Завдяки м'яким ознакам рельєфу і порівняно доступним гірським долинам район Гриняв значно заселений і добре освоєний.

У Гринявах домінує середньогірний сильно розчленований рельєф із реліктами давніх поверхонь вирівнювання (пенепленів) у вигляді слабо похилих приводільних ділянок. Максимальна висота – 1590 м (г. Баба Людова). На головному гребені уздовж Черемоського межиріччя підносяться куполоподібні вершини Розтоцька (1527 м), Скупова (1583 м), Пневі (1586 м), Листовата (1525 м), Гостин (1585 м) [2].

На території Українських Карпат розміщені відроги Мармароського масиву, до північних окраїн яких приурочені Чивчинські гори. Головна частина масиву розташована в Румунії. На структурному продовженні Мармароського кристалічного масиву у північно-західному напрямку розміщені Мармароські стрімчаки.

У межах національного парку (і загалом у Карпатах) кількість малих річок або, як їх тут називають – потоків, є доволі значною. Долини потоків Чорного і Білого Черемошів місцями мають вигляд ущелин, найбільша з яких – у долині р. Пробійної.

Найбільш легендарна й оспівана у піснях ріка Чорний Черемош (Чорна Ріка) бере початок із джерела східніше гори Команова і зливається з Білим Черемош біля с. Устеріки.

На горі Команова, в урочищі Балтагул, знаходиться одне з найкрасивіших та найзагадковіших місць – "Баби". Це скупчення вертикальних кам'яних скель високою близько 12 м і периметром близько 30 м, які виглядають грандіозно і вражають. Особливо у південному напрямку, де над горизонтом немає ніяких висот. Такий собі Стоундхендж у відлюдкуватій місцевості Карпат (на межі з Румунією).

Ландшафтна структура території парку є результатом довготривалої взаємодії основних ландшафтотвірних факторів: геолого-геоморфологічних, гідрокліматичних і біотичних. Ведуча роль належить геолого-геоморфологічним властивостям території, які визначають кліматичні характеристики, режим зволоження, поширення біоти та ґрунтового покриву. Домінуюче положення у структурі ландшафтів займає висотна місцевість крутосхилого ерозійно-денудаційного лісистого середньогір'я, яка охоплює висоти від 900 до 1600 м н. р. м. На контакт з пенеplenізованим високогір'ям місцевість має острівне поширення у вигляді середньогірних відрогів головного хребта. Характерними є урочища випуклих гребенів відрогів, сідловин і крутих схилів [6].

Ландшафтна місцевість терасованих річкових долин займає відносно незначні площі в долинах Білого і Чорного Черемошів та їх приток. Домінують урочища рівних поверхонь терас, крутих і обривистих уступів терас, заплав та галечникових русел. Місцевість не дуже інтенсивно освоєна людиною: постійні населені пункти відсутні, дороги прохідні тільки для всюдиходів, поодинокі лінії електропередач тощо.

Флора НПП "Верховинський" нараховує більш ніж 900 видів. До офіційних зоологічних переліків внесено 70 видів. Серед них чотири види зі Світового Червоного списку.

На території національного парку виділяють рослинні ступені смерекових лісів та субальпійський. Альпійський пояс, як такий, тут відсутній, хоча на окремих вершинах (Гнетеса, Прелуки, Чивчин) зустрічаються фрагменти характерних для нього угруповань – костриці лежачої (*Festuca supina* Schur) та осоки вічнозеленої (*Carex sempervirens* Vill.).

У поясі смерекових лісів панівне положення займає однойменна формація. В основному – це чисті смерекові ліси, тільки на нижчих гіпсометричних рівнях зустрічаються мішані з буком лісовим (*Fagus sylvatica* L.) і ялицею білою (*Abies alba* Mill.). До долин потоків у цьому поясі приурочені ценози формації сіровільхових лісів.

Лучні формації поясу смерекових лісів за походженням поділяють на первинні та вторинні. Первинні луки збереглися на невеликих площах у місцях, несприятливих для росту дерев, перезволожений ділянках, алювіальних відкладах уздовж берегів і низьких терас річок, біля виходів джерел та на болотах. Вторинні луки, що сформувалися після зведення лісів шляхом вирубок, випалювання й інтенсивного пасовищного використання, набули значного поширення і характеризуються ценотичною різноманітністю та флористичним багатством [5].

Територія НПП "Верховинський" належить до регіонів Українських Карпат, де збереглася первинна кліматична верхня межа лісу [4]. Вона тут становить у середньому 1591 м н. р. м. і в різних місцях залежить від рельєфу, висоти гір та діяльності людини. Найкраще вона збереглася у південно-східній частині Чивчин, де досягає на Гнетесі 1680 м н. р. м., Палениці – 1650 м н. р. м. і Хитанці – 1640 м н. р. м.

Вище верхньої межі лісу, у рослинному покриві субальпійського поясу, домінуюче положення займають первинні формації сосни гірської, душекії зеленої, осоки волотистої, костриць лежачої та мальованої, кунич-

ника пухнастого та біловуса стиснутого, щучника дернистого. Особливе місце серед них належить формаціїм костриці скельної, ломикаменя зірчастого, сугайника карпатського – чи не найбагатшим за кількістю раритетних видів флори [9].

Угруповання формації сосни гірської (жерепи) становлять значну частину території високогір'я парку. Вони займають майже всю надлісову частину гірських масивів Гнетеса, Палениця, Команова, Хитанка, де чи не найбільші в Українських Карпатах суцільні зарості жерепняків [4; 9].

Разом із сосною гірською (*Pinus mugo Turra*) характерним компонентом субальпійського поясу є душекія (вільха) зелена (*Duschekia viridis* (Chaix) Opiz). Але, на відміну від сосняків, вона має інтразональний характер поширення. Угруповання душекії зеленої займають переважно вологі екотопи у глибоких холодних пониженнях і заглибинах, на багатших, ніж під сосною, ґрунтах [4].

У високогір'я понад сосну і душекію суцільним фронтом просуваються угруповання формації ялівцю сибірського, займаючи нижню частину альпійського поясу. Вони займають переважно теплі, сухі, освітлені південні схили. У Чивчинських горах площі угруповань ялівцю сибірського (*Juniperus sibirica* Burgsd.) малі у зв'язку з тим, що в межах України лежать лише їхні північні схили [4].

Загалом, більшість дослідників, які вивчали ендемізм флори Українських Карпат, відносять Чивчинські гори до регіонів, найбагатших на ендеміки (Чопик, 1976; Малиновський, 1980; Крічфалушій, Будніков, 2002; Тасенкевич, 2003).

На території національного парку також багатий і різноманітний тваринний світ. Тут перебуває майже 3000 видів тварин. Із хребетних – 139 видів, із яких 76 внесено в офіційні охоронні списки. Із комах виявлено 302 види.

Величність і краса навколишньої природи становлять особливу рекреаційну та естетичну цінність і привабливість (атрактивність) території НПП "Верховинський". Природні умови парку надзвичайно сприятливі для розвитку туризму й рекреації. Багата самобутня гуцульська культура, народні звичаї та обряди привертають увагу туристів. Усе більшої популярності набуває сільський зелений туризм. Карпати прекрасні в будь-яку пору року. Узимку сюди приїжджають тисячі прихильників гірськолижного спорту, а влітку – любителі активного відпочинку (пішохідного та велотуризму, рафтингу та сходжень на гірські вершини).

На території НПП "Верховинський" пролягає багато різноманітних туристичних маршрутів: гірських, водних, пішохідних, кінних, велосипедних. Прихід весни в Карпати супроводжується масовими походами туристів-водників по Черемошу, оскільки ріка повноводна тільки у цю пору року. Подорожувати Черемошем можна на плотах і байдарках, надувних човнах та понтонах по двох маршрутах: перший – у верхів'ях Чорного Черемошу від с. Буркут до с. Устеріки (59 км), другий – від присілка Марієно до с. Устеріки (40 км). У районі Буковецького та Кривопільського перевалів є прекрасні місця для польотів на дельтапланах і парашутах. Узимку туристи мають можливість покататися на гірських лижах у Верховині та Ільцях [5].

Природа Верховинщини є надзвичайно сприятливою не тільки для повноцінного відпочинку, але й для лікування. Тут нараховується понад 100 джерел мінеральних вод усіх типів. Лише в с. Буркут та селищі Верховина розташовано 10 досліджених джерел мінеральної води. Добовий дебіт води у двох свердловинах селища Верховина становить 796 м³ на добу. Температура води у джерелах коливається від 7,3° С

до 25° С, а мінералізація джерела "Альбин" у с. Буркут становить 3,6 г на 1 л води [1; 5].

Історико-культурна цінність району НПП "Верховинський" основана на багатій подіями історії краю. Територія Верховинського району є серцем Гуцульщини, а її центром – *селище Верховина* (до 1963 р. – Жаб'є). Жаб'є згадується вперше у документі за 1424 р., коли князь Свидригайло передав його у користування якому-сь Драсимовичу. Про походження назви Жаб'є існують різні перекази. В останній час з'явилась гіпотеза походження назви Жаб'є від прадавнього гуцульського божества вогню, аналогічного литовському божеству вогню Габіє. Цим же словом тут і досі називають вогонь домашнього вогнища. Якщо виходити з лінгвістичної теорії балто-слов'янської праєдності, то впливає небезпідставна версія про абсолютну тотожність балтійського "габіє" зі слов'янським "жаб'є".

Історія селища Верховина пов'язана з легендарним Олексою Довбушем, у загонах якого були селяни із Жаб'є. Існує чимало легенд про переховування тут Довбуша, опришків, їхні скарби. Відомий літератор Степан Пушик стверджував, що у довколишніх місцях було дохристиянське святилище.

Село-музей *Криворівня* належить до найстаріших сіл Гуцульщини. Відоме із 1654 р. Назва походить від того, що село розміщене на вузькій смужці рівнини, розділеної річкою Чорний Черемош. Річка у вигляді дуги огинає в центрі села гору Буськівка. Тому й назва – крива рівня (рівнина), або коротко – Криворівня. Відомий етнограф Володимир Гнатюк назвав Криворівню "українськими Афінами". Завдяки його діяльності це село стало місцем зустрічей, праці й відпочинку видатних діячів культури, які гуртувались навколо І. Франка та М. Грушевського.

Криворівня пам'ятає цілу плеяду українських інтелектуалів, корифеїв художньої творчої думки. Це Михайло Коцюбинський, Марко Черемшина, Ольга Кобилянська, Василь Стефаник, Леся Українка. У ті часи (поч. ХХ ст.) Криворівня була "літньою столицею" української культури. Навколишня природа, життя гуцулів ставали предметом творчих студій. Тут народилася не одна перлина української літератури, а саме: "Тіні забутих предків" М. Коцюбинського, поезії І. Франка, буркутські вірші Лесі Українки, "Камінна душа" Г. Хоткевича тощо. Про все це можна дізнатися у будинку-музеї села, де любив відпочивати щоліта 1901–1911 рр. І. Я. Франко. Тут незабутній С. Параджанов знімав фільм "Тіні забутих предків", який став "візитною картою" Гуцульщини. У присілку Заріччя реставровано хату-гражду Харуків, яка є пам'яткою дерев'яної гуцульської архітектури. Найдорожчою святинєю села є церква Різдва Пресвятої Богородиці.

Отже, успішне функціонування НПП "Верховинський" стане значним поштовхом у туристичному освоєнні Верховинського району. Орієнтація національного природного парку на розвиток рекреаційної діяльності обумовить збільшення кількості туристів, створить додатковий попит на послуги із проживання та харчування, які надаватимуться місцевим населенням. Розвиток туристичної інфраструктури парку дасть поштовх до відновлення й повноцінного функціонування колишніх (Чивчин, Буркут) та створення нових населених пунктів. Особливу увагу потрібно приділити прокладанню мережі доріг і туристичних маршрутів та їхньому благоустрою.

На сьогодні відвідуваність парку є низькою, що обумовлено поганим станом доріг. По його території не курсує жоден маршрутний автобус. З одного боку, це непогано, бо свідчить про екологічну чистоту території парку.

Відтак високою є наукова цінність території НПП "Верховинський", що полягає в унікальній можливості вивчення місцевих природних екосистем, які є дуже близькими до натуральних або еталонних.

Висновки. Природні умови території НПП "Верховинський" є унікальними для Українських Карпат. Екологічна цінність НПП "Верховинський" дуже висока. Постійних населених пунктів на території національного парку немає.

Основним представником флори в регіоні є ялина звичайна. Чагарникове криволісся на території Чивчинських гір представлене заростами сосни гірської.

Біологічна цінність території НПП "Верховинський" значною мірою визначається унікальністю високогірних ялинових лісів. На території парку тваринний світ багатий і різноманітний.

Територія НПП "Верховинський" багата ландшафтно-рекреаційними ресурсами (пейзажними, історико-культурними, естетичними тощо), які ще недостатньо досліджені та неналежно оцінені.

Список використаних джерел:

1. Гетьман В. І. Українські Карпати : ландшафтно-рекреаційні ресурси / В. І. Гетьман. – Тернопіль, 2010.
2. Гофштейн І. Д. Геоморфологический очерк Украинских Карпат / И. Д. Гофштейн. – К., 1995.
3. Іваненко Є. І. Аналіз розміщення природно-заповідного фонду України : підхід, стан, проблеми / Є. І. Іваненко // Укр. геогр. журн. – 2013. – № 3.
4. Малиновський К. А. Рослинність високогір'я Українських Карпат / К. А. Малиновський. – К., 1980.
5. Матеріали проекту створення національного природного парку "Верховинський", 2009.
6. Мельник А. В. Українські Карпати : еколого-ландшафтознавчі дослідження / А. В. Мельник. – Львів, 1999.
7. Природа Івано-Франківської області / за ред. проф. К. І. Геренчука. – Львів, 1973.
8. Тасенкевич Л. О. Розмаїття флори судинних рослин в Українських Карпатах / Л. О. Тасенкевич // Праці наук. тов-ва імені Т. Шевченка. – Львів, 2003. – Т. 12.
9. Чопик В. І. Високогірна флора Українських Карпат / В. І. Чопик. – К., 1976.
10. Шеляг-Сосонко Ю. Р. Географія растительного покрова України / Ю. Р. Шеляг-Сосонко, В. В. Осышнюк, Т. Л. Андриенко. – К.: Наук. думка, 1980. – 288 с.

References:

1. Getman V. I. *Ukrainski Karpaty* : landschaptno-rekreazini resursy / V. I. Getman. – Ternopil, 2010.
2. Gophschtein I. D. *Geomorphologicheskii osherk Ukrainskich Karpat* / I. D. Gophschtein. – K., 1995.
3. Ivanenko E. I. *Analiz rozmishennja pryrodno-zapovidnoho phondu Ukrainy* : pidchid, stan, problemy / E. I. Ivanenko // *Ukrainskii geographishnyi shurnal*. – 2013. – № 3.
4. Malynovski K. A. *Roslynnistj vysokohirja Ukrainskich Karpat* / K. A. Malynovski. – K., 1980.
5. *Materialy proektu stvorennja nazionalnoho pryrodnoho parku "Verchovynskii"*, 2009.
6. Melnyk A. V. *Ukrainski Karpaty*. *Ekologo-landschaptnosnaphshi doslidshennja* / A. V. Melnyk. – Ijviv, 1999.
7. *Pryroda Ivano-Phrankivskoi oblasti* / za red. proph. K. I. Herensuka. – Ijviv, 1973.
8. *Tasenkevish L. O. Rozmaittja phlory sudynnych roslin v Ukrainskich Karpatach* / L. O. Tasenkevish // *Prazi naukovohto tovarystva im. Shevshenka*. – Ijviv, 2003. – T. 12.
9. *Scopyk V. I. Vysokohirna phlora Ukrainskich Karpat* / V. I. Scopyk. – K., 1976.
10. *Scheljag-Sosonko U. R. Geographia rastitelnoho pokrova Ukrainy* / U. R. Scheljag-Sosonko, V. V. Osyshnyuk, T. L. Andrienko. – K.: Nauk. dumka, 1980. – 288 s.

Надійшла до редколегії 04.10.18

В. Гетьман, канд. геогр. наук, доц.

Государственная экологическая академия Минприроды, Киев, Украина

НАЦИОНАЛЬНЫЙ ПРИРОДНЫЙ ПАРК "ВЕРХОВИНСКИЙ": ПРИРОДНЫЕ И ИСТОРИКО-КУЛЬТУРНЫЕ ЦЕННОСТИ

Следствием постоянно возрастающего глобального антропогенного влияния стало планетарное явление фрагментации (инсуляризации) природных ландшафтов. Одними из относительно сохранных природных разнообразий являются участки национального природного парка "Верховинский".

Национальный природный парк "Верховинский" – чрезвычайно важный центр природного и культурного разнообразия Украины. Биотическое своеобразие, уникальность его территории в значительной мере определено местным ландшафтным разнообразием.

Анализируются природные особенности национального парка, а также в меру возможного объема статьи – необыкновенно богатые ландшафтно-рекреационные ресурсы (в частности, гуманистические, историко-культурные) его территории.

Ключевые слова: национальный природный парк, ландшафтно-рекреационные ресурсы, флора, фауна.

V. Getman, PhD Geography, Associate Professor

State Ecological Academy of Postgraduate Education and Management
of the Ministry of Ecology and Natural Resources of Ukraine, Kyiv, Ukraine

NATIONAL PARK "VERKHOVYNSKYI": THE NATURAL AND HISTORIC VALUES CULTURED

The basis for preserving ecological balance and rational use of natural landscapes is the formation of a system of protected areas and objects. In the Ukrainian Carpathians, on the large areas naturally develop radical forests (virgin forests), the habitats of the bear, wolf, and many rare species of plants are preserved. Thus, the natural ecosystems of the Ukrainian Carpathians in the Nature Reserve Fund of Ukraine are the most represented.

The consequence of increasingly global anthropogenic influence became a global phenomenon of fragmentation (decomposition) of the natural landscapes. One of relatively preserved natural variety is the areas of national park "Verkhovynskyi".

The National Park "Verkhovynskyi" is very important center of natural and cultural diversity of Ukraine.

The main representative of the flora in the region is spruce common. Shrubberries on the territory of the Chyvvchn Mountains are represented by thickets of mountain pine. The biological value of the territory of the NP "Verkhovynskyi" is largely determined by the uniqueness of the high-altitude spruce forests. In the park, the animal world is rich and varied. Its biological uniqueness of its territory is largely determined by local landscape diversity.

The landscape structure of the park area is the result of long-term interaction of the main landscape-factor factors: geological-geomorphological, hydro-climatic and biotic. The leading role belongs to the geological and geomorphological properties of the territory, which determine the climatic characteristics, the regime of humidification, distribution of biota and soil cover. The dominant position in the structure of landscapes is the high-altitude terrain of the steep-sloping erosion-denudation forest middle mountains. In contact with the Peneplainized highlands, the area has an island distribution in the form of mid-mountain spurs of the main ridge. Characteristic are tracts of convex crests of spurs, saddles and steep slopes.

Historical and cultural value of the NP "Verkhovynskyi" district is based on the rich events of the history of the region. The territory of Verkhovyna district is the heart of Hutsulshchyna, and its center is the village Verkhovyna. The successful operation of the NP "Verkhovynskyi" will be a major impetus for the tourist development of the Verkhovyna district. The orientation of the national natural park for the development of recreational activities will increase the number of tourists, will create additional demand for accommodation and food services that will be provided by the local population. Development of the tourism infrastructure of the park will give an impetus to the restoration and full functioning of the former and the creation of new settlements. Particular attention should be paid to laying the network of roads and tourist routes and their improvement.

The scientific value of the territory of the NP "Verkhovynskyi" is high, which lies in the unique ability to study local natural ecosystems that are very close to natural or reference.

The article analyzes in detail the natural peculiarity of the national park, and, to the extent possible volume of article – unusually rich landscape and recreational resources (in particular, humanistic, historical, cultural, etc.) of its territory.

Keywords: national park, landscape and recreational resources, flora, fauna.